

Силабус навчальної дисципліни «Етичні аспекти міжкультурної комунікації»

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціалізація	035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Освітньо-професійна програма	Французька мова і література, друга іноземна мова, переклад
Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна
Мова навчання	Українська
Семестр	II
Кількість кредитів ЄКТС	3
Форма підсумкового контролю	залік
Викладач	К. філос. н., доц. Комісар Л. П., к. філос. н., ст. викл. Стукало О. О.
Анотація навчальної дисципліни	<p>Аналізується питання етичної компетентності в просторі міжкультурної комунікації та формування особистої моральної культури міжнародного спілкування задля реалізації продуктивного спілкування в міжкультурному середовищі. Особлива увага звернена на розкриття специфіки ціннісно-нормативних систем моральності різних культурних регіонів, виявлення ціннісного підґрунтя особливостей норм культури спілкування та етикету з метою забезпечення здатності майбутніх спеціалістів орієнтуватися в специфіці моральної культури інших країн. Зміст навчальної дисципліни розкривається в одному змістовому модулі. Модуль «Етичний вимір проблем міжкультурної комунікації: національна специфіка моральної культури спільноти та моральні засади міжкультурної взаємодії» окреслює поняття етнетики, основні типи ціннісно-нормативних систем моральності, діалогічну етику і проблеми міжкультурної взаємодії. Важливе місце у курсі займає зміст такого морального виміру спілкування як толерантність, що складає основу міжконфесійного та міжнародного спілкування, і сприятиме усвідомленню студентами важливості дотримуватись толерантного ставлення до інших культур та їх представників. Практичний аспект вивчення курсу передбачає підготовку студентів до ефективної комунікації на рівні повсякденного міжособистісного спілкування, що забезпечується вивченням специфіки етикетної культури та</p>

	формуванням практичних навичок етикетної поведінки.
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	90 год., у тому числі: лекції – 10 год. практичні – 20 год. самостійна робота – 60 год.
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	Здобувачі вищої освіти повинні <i>знати</i> основні поняття та терміни, які стосуються етичної складової міжкультурної комунікації; основні типи ціннісно-нормативних систем моральності; особливості етосу та моральнісної культури різних націй та культурних регіонів задля досягнення взаєморозуміння у міжкультурних контактах; специфіку міжкультурної та міжконфесійної культури спілкування та її основні моральні засади та принципи; правила ділового етикету та особливості етикетної поведінки різних культурних регіонів; обов'язкові теоретичні джерела, що супроводжують навчальний курс. <i>Вміти</i> використовувати набуті знання задля формування власної доцільної та коректної поведінки відповідно до вимог конкретної ситуації міжкультурної взаємодії; здійснювати етичний аналіз та визначати специфіку ціннісно-нормативних систем моральності різних культурних регіонів; реалізовувати толерантне ставлення до інших культур та їх представників та володіти навичками попередження міжкультурних конфліктних ситуацій; дотримуватися основних принципів культури міжнаціонального спілкування та орієнтуватися в нормах етикету інших країн.
Чому це цікаво/потрібно вивчати (мета)	Мета вивчення дисципліни: набуття студентами етичної компетентності в просторі міжкультурної комунікації та формування особистої моральнісної культури міжнаціонального спілкування задля реалізації продуктивного спілкування в міжкультурному середовищі.

Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями (компетентності)

Курс спрямований на розвиток у студентів таких загальних компетентностей:

- ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Дисципліна зорієнтована на набуття таких фахових компетентностей:

- *ФК 12. Здатність до організації ділової комунікації.*
- *ФК 21. Здатність представляти результати наукового дослідження, дотримуючись правил академічної доброчесності; ефективно і компетентно брати участь в різних формах ділової та/або наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі гуманітарних наук.*
- *ФК 22. Продуктивно працювати самостійно або у команді, розуміти і поважати різновид та мультикультурність, забезпечуючи, таким чином, соціальну взаємодію та залучення до здорового способу життя.*

Чому можна навчитися (результати навчання з дисципліни)

Знати основні поняття та терміни, які стосуються етичної складової міжкультурної комунікації. Знати правила ділового етикету та особливості етикетної поведінки різних культурних регіонів. Вміти використовувати набуті знання задля формування власної доцільної та коректної поведінки відповідно до вимог конкретної ситуації міжкультурної взаємодії. Вміти здійснювати етичний аналіз та визначати специфіку ціннісно-нормативних систем моральності різних культурних регіонів. Вміти здійснювати критичну рефлексію над власним життєвим досвідом, професійним та гуманітарним знанням, феноменами духовного життя суспільства. Набути навичок толерантного ставлення до інших культур та їх представників та володіти навичками попередження міжкультурних конфліктних ситуацій. Самостійно дотримуватися основних принципів культури міжнародного спілкування та орієнтуватися в нормах етикету інших країн. Здатність здійснювати неупереджений аналіз етичний аналіз та визначати специфіку ціннісно-нормативних систем моральності різних культурних регіонів. Здатність толерантного ставлення до альтернативних світоглядних позицій, із врахуванням правил сучасної міжкультурної комунікації. Самостійне застосування теоретичного матеріалу до розв'язання широкого спектру етичних і філософських проблем, пов'язаних зі специфікою майбутньої професійної діяльності, зокрема, критичної експертизи конкретних науково-теоретичних та методичних джерел, реферативних оглядів, наукових рецензій тощо.

Навчальна логістика (тематичний план)

Змістовий модуль 1. Етичний вимір проблем міжкультурної комунікації: національна специфіка моральнісної культури спільноти та моральні засади міжкультурної взаємодії.
Тема 1. Вступ до предмета: етичний аспект міжкультурної комунікації.
Тема 2. Поняття етноетики: мораль і спільноти.
Тема 3. Універсальність та спільнотність як альтернативні підходи до суті моралі: універсалістська макроетика та комунітаризм.
Тема 4. Проблема самовизначення особистості в просторі національної культури.
Тема 5. Етика міжнародних стосунків.
Тема 6. Основні типи ціннісно-нормативних систем моральності.
Тема 7. Діалогічна етика і проблеми міжкультурної взаємодії.
Тема 8. Толерантність як основний принцип міжнародного та міжконфесійного спілкування.
Тема 9. Культура міжнародного спілкування та етикет.
Тема 10. Професійна етика та культура ділового спілкування.

Система оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності здійснюється в 4-бальній системі (“відмінно” (“5”), “добре” (“4”), “задовільно” (“3”), “незадовільно” (“2”)). Рейтинг вираховується в рейтингових балах, а підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 4-бальною шкалою та за шкалою ЄКТС.

Контроль результатів навчання студента здійснюється у формі *вхідного поточного, рубіжного, модульного та підсумкового семестрового контролю* (заліку).

Вхідний контроль застосовується як передумова успішної організації вивчення дисципліни. Він дає змогу визначити наявний рівень знань здобувачів вищої освіти і слугує орієнтиром для реалізації індивідуального підходу в процесі викладання дисципліни та визначенні форм організації освітнього процесу і методів навчання.

Поточний контроль успішності студентів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчальним матеріалом модуля з кожної дисципліни оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності студента.

Поточний контроль проводиться на кожному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях і набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Бали, отримані здобувачами вищої освіти за результатами контролю з дисципліни, викладач занотовує в Журнал обліку роботи викладача і оголошує на кожному занятті.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період теоретичного навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за певним освітнім ступенем або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр (сесію), що здійснюється з дисципліни «Етичні аспекти міжкультурної комунікації» у формі заліку.

Форми та критерії оцінювання студентів:

семестрове оцінювання: поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на **10**. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **50**.

Форми семестрового оцінювання студентів:

1. **тест** (критерії оцінювання: тест оцінюється шляхом визначення якості виконання конкретних завдань);
2. **індивідуальні та колективні проекти** (критерії оцінювання: див. таблицю);
3. **усне і письмове опитування** (критерії оцінювання: див. таблицю);
4. **колоквіум** (критерії оцінювання: див. таблицю);
5. **експрес-контроль** (критерії оцінювання: експрес-контроль оцінюється шляхом визначення якості виконання конкретних завдань).

Види навчальної діяльності студентів	Ваговий бал	Рейтинговий бал	Критерії оцінки якості знань студентів
1. Участь у різних формах лекційних занять (колоквіум, дискусія)	12	10-12	Грунтовна систематизована, творча, логічно впорядкована відповідь з елементами інновацій
		7-9	Продуктивна (алгоритмічна), але недостатньо вичерпна відповідь
		5-6	Репродуктивна відповідь
		1-4	Фрагментарна, не аргументована відповідь
		0	Відсутність на занятті

При оцінюванні роботи на семінарі враховуються: активна участь в роботі на семінарському занятті:
 - здатність студента висувати питання до обговорюваної проблеми (викладачеві, студентам) – 1-3 бали;
 - відповіді на додаткові питання (викладача чи студента), що пов'язані з проблематикою інших дисциплін – 1-3 бали;
 - здатність виокремити значущість обговорюваного матеріалу для професійного та світоглядно-особистісного розвитку - 3 бали;
 - суттєві доповнення, що розширюють горизонт обговорюваної проблеми -3 бали.

2. Виконання завдань позааудиторної самостійної роботи	10	8-10	Грунтовна систематизована, творча, логічно впорядкована відповідь
		5-7	Продуктивна (алгоритмічна), але недостатньо вичерпна відповідь
		1-5	Виконане за репродуктивним рівнем складності
		0	Завдання не виконане

Підсумкове оцінювання: залік. *Критерії оцінювання:* відмітка про залік у національній шкалі («зараховано», «не зараховано») та оцінка в шкалі ЄКТС виставляється на підставі семестрового рейтингового бала студента за дисципліну таким чином:

90 – 100 балів	–	A («відмінно»)
82 – 89 балів	–	B («добре»)
75 – 81 бал	–	C («добре»)
66 – 74 бали	–	D («задовільно»)
60 – 65 бали	–	E («задовільно»)
59 балів і нижче	–	FX («незадовільно»).

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 60 і вище, отримують відмітку про залік «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку. Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється відмітка про залік «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – E та бал 60. Якщо студент під час заліку отримав відмітку про залік «не зараховано», то йому в залікову відомість виставляється відмітка про залік «не зараховано» в національній шкалі, оцінка FX – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Умови допуску до семестрового заліку: виконання МКР. *Критерії оцінювання:* модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі студенти виконують модульні контрольні роботи. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-бальній системі («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»)). Ці оцінки трансформуються в рейтинговий бал за МКР у такий спосіб:

«5» («відмінно») – 50 балів: повна ґрунтовна систематизована відповідь з елементами інновації;

«4» («добре») – 40 балів: повна правильна відповідь, не завжди систематизована, із незначними неточностями, з продуктивними елементами (перераховані всі відношення між поняттями);

«3» («задовільно») – 30 балів: репродуктивне відтворення навчального матеріалу; неповна правильна відповідь (надані не всі необхідні уточнення щодо тлумачення понять, перераховані не всі відношення між поняттями); фрагментарна відповідь без жодних коментарів; відповідь містить помилки;

«2» («незадовільно») – 20 балів: містить помилки та прогалини у знаннях; частково перераховані відношення між поняттями, наявні безуспішні спроби виконати завдання;

0 балів: відсутність відповіді.

Організація оцінювання

А) Атестація – після п'яти навчальних тижнів. Методика атестаційного контролю курсу

передбачає використання загально-філософських методів (феноменологічного, герменевтичного, аксіологічного, діалектичного).

Б) Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) – протягом десяти навчальних тижнів. При поточному оцінюванні застосовується специфічна методологія, зумовлена логікою самого курсу, що тяжіє до «розуміючих методик»: а саме герменевтична логіка, спрямована на інтерпретативні стратегії, дискурс-аналіз як когнітивна і мовленнєва практика «прочитання» соціальної дійсності, діалектична методологія з акцентуванням уваги на сучасних філософських студіях.

В) Модульна контрольна робота – на останньому занятті. МКР передбачає використання як загально-філософських (див. п. А), так і загальнонаукових методів (зокрема, застосовуються системний та компаративний підходи, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення), тобто як теоретичні, так і емпіричні методи.

Шкала відповідності оцінок

Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59

Політика курсу

Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувачі вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зобов'язані відвідувати аудиторні заняття, виконувати завдання з самостійної роботи і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Якщо студенти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми, терміни відпрацювання пропущених занять із навчальної дисципліни узгоджує з викладачем.

Під час роботи над усними/письмовими завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: ● використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; ● використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; ● видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; ● несамостійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); ● фальсифікація результатів наукової чи навчальної роботи; ● посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, ● залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.

Рекомендована література

Основна:

1. Аболіна, Т.Г., Нападиста, В.Г., Рихліцька, О.Д та ін. (2012). *Прикладна етика*. Навчальний посібник / За наук. ред. Панченко В.І. К.: «Центр учбової літератури».
2. Бралатан, В.П., Гуцаленко, Л.В., Зdirко, Н.Г. (2011). *Професійна етика*: Навч. посіб. / В.П. Бралатан та ін. К.: Центр учбової літератури.
3. Гриценко, Т., Гриценко, С., Іщенко, Т. (2019). *Етика ділового спілкування*. К.: Центр навчальної літератури. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/etika-dilovogo-splukuvannja.html>
4. Комісар, Л.П. (2020). *Автентичність як етичний тренд сучасності*. Ad orbem per linguas. До світу через мови: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 червня 2020 року. Київ: Вид. центр КНЛУ. 525-526.
5. Сагайдак, О.П. (2017). *Дипломатичний протокол та етикет*: підручник, 2-ге вид., оновл. і доповн. К.: Знання.
6. Снітинський, В.В. (2016). *Діловий етикет у міжнародному бізнесі*:

навчальний посібник: рек. МОН України. МОН України. Львів: Магнолія.

7. Тофтул, М.Г. (2014). *Сучасний словник з етики*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
8. Фромм, Е. (2019). *Втеча від свободи*. / Переклад з англ. М. Яковлева. Харків: Клуб сімейного дозвілля.
9. Фромм, Е. (2020). *Мати або бути?* / Переклад з англ. Г. Яновської. Харків: Клуб сімейного дозвілля.

Додаткова:

1. Апель, К.-О. (1999). Етноетика та універсалістська макроетика: суперечність чи доповнювальність / Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. К.: «Лібра». С. 355-371.
2. Аристотель. (2002). Нікомахова етика / Переклав з давньогрецької Віктор Ставнюк. К.: «Аквілон-Плюс».
3. Замятин, Е. (2021). *Мы*. К.: Форс Україна.
4. Культурні цінності Європи (2014). / За ред. Ганса Йоаса та Клауса Вігандта; Пер. з нім. К.: ДУХ І ЛІТЕРА.
5. Кристева, Ю. (2004). Самі собі чужі / Пер. з фр. З.Борисюк. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи».
6. Малахов, В. (2006). Етика спілкування: Навч. посібник. К.: Либідь.
7. Поведінкова етика. (2021). / Серія університетських модулів: Добродієвість та етика. Організація Об'єднаних націй. Відень. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_8_final_UKR.pdf
8. Саїд, Е. (2014). Гуманізм і демократична критика [Текст] : [серія лекцій] / з англ. пер. Артем Чапай. Київ: Медуза.
9. Станчев, М. (2015). Дипломатичний протокол та етикет: навчально-методичний посібник, Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
10. Тейлор, Ч. (2013). Етика автентичності / Пер. з англ. К.: Дух і літера.
11. Франкл, В. (2020). Людина в пошуках справжнього сенсу. / Переклад з англ. О. Замойської. Харків: Клуб сімейного дозвілля.
12. Фреймут, О. (2018). Етикет. Школа пані Фреймут. К.: Snowdrop. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13956/1/Lekcii_2018.pdf
13. Шиманова, О. (2012). Етика і професійна етика : Навч.-метод. посіб. Львів: ПП Сорока Т. Б..
14. Levcheniuk, E., Vlasenko, F. (2020). Ecologism as a Modern Strategy of Human Survival (Regional and Global Dimensions) / Journal of Geology, Geography and Geocology. 29 (4). 745-754. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ecologism-as-a-modern-strategy-of-human-survival-regional-and-global-dimensions/viewer>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.gumer.info/>
2. <http://ihtika.netl>.
3. <http://plato.stanford.edu/>
4. <http://elenakosilova.narod.ru/l.html>
5. <http://www.gumer.info/>
6. <http://ihtika.netl>.
7. <http://plato.stanford.edu/>
8. <http://elenakosilova.narod.ru/l.html>